

Radosław Witczak*

SZACOWANIE PODSTAWY OPODATKOWANIA W PRZYPADKU UMOWY *CASH POOLINGU*

1. WSTĘP

Jednostki gospodarcze mogą korzystać z coraz większej oferty różnych form finansowania ich działalności. Obok kredytu, leasingu, faktoringu pojawiają się inne sposoby pozyskiwania środków finansowych. Jedną z nowych umów proponowanych przez instytucje finansowe jest umowa *cash pooling*. Skierowana ona jest do podmiotów powiązanych. Na możliwości jej wykorzystywania mają wpływ również przepisy podatkowe, między innymi podatek od towarów i usług czy podatek od czynności cywilnoprawnych. Szczególne znaczenie odgrywają normy dotyczące podatku dochodowego od osób prawnych. Przewidują one między innymi możliwość przeprowadzania szacowania podstawy opodatkowania przez organy podatkowe w przypadku zawierania transakcji przez powiązane podmioty i stosowania cen transferowych. Ceny transferowe określają wartość dóbr i usług sprzedawanych powiązanym przedsiębiorstwom w obrębie holdingu, koncernu lub grupy kapitałowej [Jaeger, 1987, s. 29–30; O’Shaughnessy, 2003, s. 5]. Nie zostały one stworzone w celu zmniejszania obciążeń podatkowych. Mogą w przedsiębiorstwach wypełniać różne funkcje. Jednak ich odpowiednie kształtowanie może prowadzić do redukcji różnych rodzajów ciężarów podatkowych, przede wszystkim podatku dochodowego. W wyniku prac prowadzonych przez OECD stworzono metody szacowania podstawy opodatkowania w przypadku, gdy ceny transferowe nie zostały ustalone na warunkach rynkowych i mogą być wykorzystane do przerzucania dochodu [OECD, 2012]. W efekcie organy podatkowe mogą dokonać szacowania dochodu zmierzającego do ustalenia kwoty utraconego podatku.

Celem artykułu jest ocena możliwości zastosowania przepisów dotyczących szacowania podstawy opodatkowania w przypadku zawierania umowy *cash pooling* przez powiązane podmioty gospodarcze.

---

* Dr, adiunkt w Instytucie Finansów, Bankowości i Ubezpieczeń, Uniwersytet Łódzki.

2. SPECYFIKA CASH POOLINGU A REGULACJE PODATKOWE

Cash pooling polega na gromadzeniu środków pieniężnych z jednostkowych rachunków poszczególnych członków umowy na wspólnym rachunku bankowym grupy (holdingu) przez jej członków i jednoczesnym korzystaniu z tych środków przez innych członków tej grupy. Istota tej umowy sprowadza się do koncentrowania środków pieniężnych z jednostkowych rachunków poszczególnych podmiotów uczestniczących w umowie na wspólnym rachunku grupy (rachunek główny) i zarządzaniu zgromadzoną w ten sposób kwotą, przy wykorzystaniu korzyści skali. Podstawowym elementem tej umowy jest możliwość koncentracji środków kilku podmiotów oraz kompensowania przejściowych nadwyżek wykazywanych przez jedne z podmiotów z przejściowymi niedoborami zaistniałymi u innych podmiotów [Zawal-Kubiak, 2004, s. 14; Zwyretk, 2006, s. 25].

W ramach umowy wyodrębniony zostaje podmiot, który zarządza wspólnym rachunkiem i odpowiada za rozliczenia sald (*pool leader*) [Zwyretk, 2006, s. 25]. Funkcję *pool leadera* może pełnić bank, który oferuje taką usługę w ramach prowadzonych u niego rachunków lub też odrębny podmiot, zwykle należący do grupy kapitałowej. W tym drugim przypadku następuje ustalenie warunków umowy bezpośrednio pomiędzy przedsiębiorstwami w niej uczestniczącymi [Zawal-Kubiak, 2004, s. 15].

System rozliczeń, polegający na sumowaniu sald dodatnich i ujemnych poszczególnych rachunków bieżących w celu zmniejszenia podstawy do naliczania odsetek od kredytu w rachunku bieżącym (w przypadku sald ujemnych) oraz zwiększenia podstawy naliczania odsetek według stopy procentowej wyższej od zastosowanej przez bank dla środków pieniężnych zgromadzonych na rachunkach bieżących (w przypadku sald dodatnich) jest uznawany za umowę nienazwaną, zawierającą elementy pożyczki, depozytu nieprawidłowego, przeniesienia wierzytelności czy przejęcia długu [Drela, Stangret-Smoczyńska, 2010, s. 62].

Jednostki uczestniczące w analizowanej umowie zwykle należą do tej samej grupy kapitałowej. Wskazuje się również, że mogą to być podmioty „powiązane ekonomicznie w jakikolwiek inny sposób” [Zwyretk, 2006, s. 25]. Umowa ta może dotyczyć podmiotów, które posiadają wielodziałową strukturę organizacyjną [<http://www.spolkiieldowe.bdo.pl>]. Warto zauważyć, że jako podmioty korzystające z omawianej formy poprawy płynności wskazywane są także jednostki należące do sektora publicznego (jednostki samorządu terytorialnego, jednostki budżetowe, samorządowe zakłady budżetowe) [Srokosz, 2012, s. 35].

W literaturze wyróżnia się różne rodzaje umowy *cash pooling*. Wskazać można na autorów wyodrębniających umowy tzw. *zero-balancing cash pooling* oraz *national cash pooling*. W ramach umowy tzw. *zero-balancing cash pooling* dokonuje się fizycznego transferu środków pomiędzy rachunkami uczestników i rachunkiem grupy. Nadwyżki wykazywane na rachunkach są przekazywane na

rachunek główny, a deficyty sald ujemnych uczestników umowy są pokrywane z rachunku głównego [Zwyretk, 2006, s. 25]. Wyodrębnia się także umowę *near zero-balancing cash pooling*, w ramach której zakłada się, że na koniec dnia rozliczeniowego na każdym rachunku występuje określone saldo. W efekcie transfery środków nie doprowadzają do wyzerowania sald na rachunkach, ale pozostają na tych rachunkach ustalone kwoty [Zawal-Kubiak, 2004, s. 15].

Natomiast w *national cash pooling* [Opalski, 2012, s. 10] nie następuje fizyczny transfer środków. Salda podlegające potrąceniu pozostają na rachunkach uczestników umowy. Odsetki są naliczane od kwoty netto zgromadzonych sald [Zwyretk, 2006, s. 25]. Ten rodzaj umowy może wiązać się z udzielaniem przez spółki zabezpieczeń na rzecz banku, uprawniających go do rozliczenia nadwyżki środków posiadanych przez jeden podmiot należący do zgrupowania z niedoborami w innym podmiocie bądź do zajęcia środków na rachunku uczestnika grupy w przypadku powstania niedoboru u innego uczestnika [Opalski, 2012, s. 10].

Niezależnie od rodzaju umowy jej efektem jest zmniejszenie kosztów finansowych poprzez uniknięcie wysokooprocentowanych kredytów krótkoterminowych, uzyskanie korzystnego oprocentowania lokat środków pieniężnych, a także efektywne zarządzanie finansami tej samej grupy kapitałowej [Walter, Kramarczyk, 2007, s. 1].

Zawarcie umowy *cash pooling* wywołuje określone skutki podatkowe. Polskie przepisy podatkowe nie regulują wprost zasad opodatkowania umowy *cash pooling*. Są one związane z różnymi podatkami. Dotyczą one podatku od towarów i usług, podatku od czynności cywilnoprawnych oraz podatku dochodowego od osób prawnych.

Usługi finansowe świadczone przez organizatora umowy są objęte podatkiem od towarów i usług, ale podlegają zwolnieniu [*Interpretacja indywidualna Dyrektora Izby Skarbowej w Poznaniu z dnia 29 maja 2012 r.; Ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług*, art. 43, ust. 1, pkt 40]. Zarazem czynności dokonywane przez uczestnika umowy nie podlegają opodatkowaniu podatkiem od wartości dodanej. Oznacza to, że przystąpienie określonego podmiotu do systemu *cash pooling*, nie ma wpływu na rozliczenie i wysokość podatku w tym ustalanie proporcji dla celów odliczenia podatku naliczonego [*Interpretacja indywidualna Dyrektora Izby Skarbowej w Bydgoszczy z dnia 11 stycznia 2012 r.*]. Pewne wyjątki wystąpią w przypadku gdy bank – *pool leader* jest podmiotem zagranicznym. Wówczas następuje import usług finansowych, które są zwolnione z VAT. Obowiązek podatkowy z tytułu usług nabywanych od banku powstaje ostatniego dnia uzgodnionego z bankiem okresu rozliczeniowego. Rozliczenie musi nastąpić nie rzadziej niż raz w miesiącu. Podstawę opodatkowania stanowią opłaty bankowe oraz odsetki potrącane przez bank na koniec danego okresu rozliczeniowej, jeżeli saldo uczestnika umowy będzie ujemne [*Interpretacja indywidualna Dyrektora Izby Skarbowej w Warszawie z dnia 15 października 2012 r.; Ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług*, art. 19, ust. 19a].

W zakresie podatku od czynności cywilnoprawnych uznać należy, że nie powstaje obowiązek podatkowy z tytułu uczestnictwa określonego przedsiębiorstwa w *cash pooling*. Nie dochodzi bowiem do zawarcia umowy pożyczki, gdyż brak jest zobowiązania do przeniesienia określonej ilości pieniędzy na określony w umowie podmiot. Przedsiębiorca uczestniczący w *cash pooling* posiadający wolne środki nie wie, czy środki te zostaną wykorzystane, w jakiej wysokości i przez którego uczestnika. Brak jest konkretyzacji drugiej strony transakcji. *Cash pooling* nie jest tożsamy z umową pożyczki. W podatku od czynności cywilnoprawnych występuje zamknięty katalog czynności podlegających opodatkowaniu, a umowa *cash pooling* nie została w nim wymieniona. W efekcie, nie będzie ona podlegać opodatkowaniu podatkiem od czynności cywilnoprawnych [Ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług, art. 43, ust. 1, pkt 40].

W podatku dochodowym od osób prawnych należy zwrócić uwagę, że odgrywać rolę mogą następujące zagadnienia związane z umową *cash pooling*. Zasady rozliczania przychodów i kosztów, cienka kapitalizacja, szacowanie podstawy opodatkowania w przypadku stosowania cen transferowych.

Otrzymane odsetki przez uczestnika umowy stanowią przychód. Natomiast zapłacone odsetki stają się kosztem. Kosztem mogą być również opłaty poniesione w związku z realizacją umowy czy to na rzecz banku prowadzącego czy też *cash leader*a [Wojtasik, 2010, s. gpp3]. Dla oceny skutków podatkowych *cash pooling* mogą również mieć znaczenie regulacje dotyczące umów o unikaniu podwójnego opodatkowania, jeśli członkami umowy, a szczególnie *pool leaderem* jest podmiot zarejestrowany w innym kraju [szerzej: Zdyb, Wiśniewski, 2012, s. 9–10].

Regulacje podatkowe wskazują na obostrzenia podatkowe wynikające z tzw. cienkiej kapitalizacji [por. art. 16, pkt 60, 61 Ustawy z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych]. Jednakże należy zauważyć, że uczestnik *cash pooling* nie będzie wiedział od kogo pozyskuje środki i w jakim zakresie. Tym samym nie będzie możliwe konkretne określenie drugiej strony operacji oraz jej wartości dla celów limitów określonych w przepisach podatkowych [Interpretacja indywidualna Dyrektora Izby Skarbowej w Warszawie z dnia 21 lutego 2012 r.].

W podatku dochodowym od osób prawnych określono również zasady szacowania dochodu w przypadku stosowania cen transferowych.

3. ZASTOSOWANIE PRZEPISÓW DOTYCZĄCYCH CEN TRANSFEROWYCH W UMOWACH CASH POOLINGU

Warunkiem zastosowania przepisów dotyczących szacowania dochodu jest uznanie czy mamy do czynienia z umowami zawartymi pomiędzy podmiotami

powiązanymi. Uwzględniając obszar działania uczestników transakcji wyróżnia się dwie podstawowe formy powiązań:

- powiązania zagraniczne,
- powiązania krajowe.

Powiązania zagraniczne dotyczą cen transferowych stosowanych w obrocie międzynarodowym. Powiązania z podmiotem zagranicznym mogą mieć następujących charakter:

- powiązania kapitałowe,
- powiązania zarządcze,
- powiązania kontrolne.

Zgodnie z przepisami powiązania kapitałowe mają miejsce w następujących przypadkach:

- podmiot krajowy posiada bezpośrednio lub pośrednio udział w kapitale przedsiębiorstwa zagranicznego,
- podmiot zagraniczny posiada bezpośrednio lub pośrednio udział w kapitale przedsiębiorstwa krajowego,
- inny podmiot posiada bezpośrednio lub pośrednio zarówno udział w przedsiębiorstwie krajowym jak i zagranicznym.

Regulacje określiły minimalnego udziału w kapitale, którego przekroczenie powoduje występowanie powiązań kapitałowych. Poziom ten określono na minimum 5%, przy czym wskazano w normach prawnych zasady ustalania poziom limitu dla tzw. powiązań pośrednich. Mają one miejsce w przypadku, gdy jeden z podmiotów gospodarczych posiada co najmniej 5%-owy udział w przedsiębiorstwie, które również posiada minimalnie taki udział w liczbie akcji podatnika.

W przypadku powiązań krajowych przedsiębiorstwa uznawane są za powiązane, jeżeli ma miejsce wystąpienie następujących powiązań:

- zarządczych,
- nadzorczych,
- rodzinnych,
- stosunku pracy,
- majątkowych,
- kapitałowych,
- kontrolnych.

Powiązania zarządcze mają miejsce, gdy te same osoby pełnią funkcje w zarządzie przedsiębiorstw. Powiązania nadzorcze jest to sytuacja, kiedy osoby pełnią funkcję w organach nadzorczych przedsiębiorstw. W przypadku związku rodzinnego przepisy bezpośrednio określają, iż jako związek rodzinny traktowane jest małżeństwo, pokrewieństwo i powinowactwo do drugiego stopnia. Pojęcie powiązań majątkowych nie jest w przepisach zdefiniowane. Dotyczyć one mogą sytuacji, kiedy osoby pełniące funkcje zarządcze, nadzorcze lub kontrolne w przedsiębiorstwach posiadają wspólny majątek. Powiązania krajowe obejmują również związki o charakterze kapitałowym pomiędzy podatnikiem a innym

przedsiębiorstwem. Posiadanie przez podatnika bezpośrednio lub pośrednio 5% udziału w prawach głosu kontrahenta lub występowanie sytuacji odwrotnej powoduje powstanie tego typu powiązań [por. art. 11 *Ustawy z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych*; Witczak, 2005, s. 240–242].

Szeroki zakres definicji powiązań, jakie zostały wskazane w regulacjach podatkowych powoduje, że bez wątpienia podmioty należące do grupy kapitałowej będą wypełniać ustawowe przesłanki uznania ich za podmioty powiązane. Pełnienie funkcji *pool leadera* przez członka grupy kapitałowej powoduje konieczność potraktowania transakcji pomiędzy uczestnikami, jako stosowanie cen transferowych. Również bank pełniący rolę *pool leadera* może się okazać, że jest podmiotem powiązany. Wynika to z niewielkich limitów udziałów kwalifikujących przedsiębiorstwa do tej grupy, które uznaje się za powiązane.

Wskazać można na interpretacje uznające, że jeżeli, pomimo uczestnictwa podmiotów powiązanych, organizatorem usługi – jedynym usługodawcą – będzie bank, a uczestnicy, w tym *pool leader*, nie będą świadczyć żadnych usług, ani sobie wzajemnie, ani bankowi, to zarówno techniczne transfery pomiędzy rachunkiem głównym a rachunkami uczestników, jak też wypłata odsetek pomiędzy uczestnikami *cash pooling*u nie będzie dokonywana w ramach transakcji pomiędzy powiązаныmi jednostkami [Walter, Anders, 2007, s. 14; *Interpretacja indywidualna Dyrektora Izby Skarbowej w Łodzi z dnia 11 maja 2012 r.*].

W sytuacji gdy umowa *cash pooling*u jest oferowana w stosunku do przedsiębiorstwa, w którym są wyodrębnione organizacyjnie różne oddziały posiadające własne rachunku, występują tzw. ceny transferowe wewnętrzne. Jednakże pozostają one poza zainteresowaniem organów podatkowych, skore poszczególne podmioty nie są odrębnymi podatnikami [zob. szerz. na temat rodzajów cen transferowych: Witczak, 2010, s. 205–216].

W związku z kontrolą rynkowego charakteru umów *cash pooling*u należy zwrócić uwagę na następujące aspekty: wycenę zawartej transakcji, możliwość korzystania z informacji od innych podmiotów oraz zasady sporządzania dokumentacji podatkowej.

Warunki ustalone pomiędzy posiadaczami rachunków bankowych uczestniczących nie powinny odbiegać od warunków rynkowych. Wytyczne OECD wskazują, że usługi finansowe świadczone w ramach grupy powinny być wyceniane przede wszystkim według porównywalnej metody niekontrolowanej lub też metody koszt plus [OECD, 2012, s. 210, 215].

Badanie rynkowości poszczególnych elementów transakcji dokonywanych w ramach *cash pooling*u, powinno dotyczyć [Wiścielok, 2006, s. 208]:

- wysokości oprocentowania sald dodatnich i ujemnych,
- zasad płatności odsetek,
- wysokości prowizji dla *pool leadera*,
- ewentualnych stosowanych w transakcji zabezpieczenia oraz opłat za niewywiązywanie się z warunków umownych.

Jednakże należy pamiętać, że nie można sprawdzać jedynie poszczególnych wymienionych wyżej składowych kosztów w zakresie ich rynkowego charakteru w oderwaniu od pozostałych elementów transakcji. Jeżeli okaże się, że wartość otrzymanywanych przez uczestnika odsetek jest niższa niż w innych ofertach, to nie oznacza od razu konieczności przeprowadzania szacowania, bowiem inne części umowy mogą być korzystniejsze dla kontrolowanego podatnika. Dlatego należy całościowo uwzględniać koszty (przychody) osiągnięte przez uczestnika umowy.

W literaturze wskazuje się, że stawka oprocentowania powinna odpowiadać oprocentowaniu dla lokat bankowych (*overnight*) oraz dla kredytów w rachunku bankowym [Wiścielok, 2006, s. 208].

Sprawdzając czy została zastosowana zasada warunków rynkowych uwzględnić należy jednak charakter i cel zawarcia umowy *cash pooling*. Umowa została zawarta w związku z zarządzaniem płynnością. Tym samym nie można dokonywać prostego porównania oferty bankowej dotyczącej kredytów lub depozytów dla przedsiębiorców z warunkami, jakie są oferowane podmiotom w ramach umowy *cash pooling*. Organy podatkowe mogą się zwrócić o udostępnienie danych do innych podmiotów. W praktyce oznacza to zwrócenie się do banków o udostępnienie informacji o zasadach zawierania przez nich umów *cash pooling*.

Porównywalność transakcji nakazuje ustalenie jak najbliższych relacji dotyczących liczby umowy, wielkości zaangażowanego kapitału w stosunku do kontrolowanej transakcji.

Jeżeli udałoby się ustalić kilka umów z różną liczbą uczestników i warunków, wówczas istniałaby możliwość ustalenia przedziałów kosztów związanych z płatnościami. Należałoby oczywiście ustalić nie bezwzględne kwoty opłat ponoszonych przez uczestników *cash pooling*, ale wielkość kosztów porównać do zaangażowanych środków. Wskazane byłoby również, w przypadku określenia wielkości zaangażowanych środków, dokonać ich uśrednienia w stosunku np. rocznym. Wystąpić mogą bowiem wahania sezonowe, czy też związane z płynnością określonego podmiotu. Udział kosztów do zaangażowanych kwot z poszczególnych transakcji dawałaby procentową wielkość kosztów, jaka mogłaby zostać wykorzystana do określenia czy transakcje mają charakter rynkowy.

W zakresie możliwości wykorzystania danych z innych podmiotów nie można wskazać jednoznacznego stanowiska. Polskie przepisy nie regulują tego problemu. Możliwe do przyjęcia są dwa rozwiązania:

– organy podatkowe szacując podstawę opodatkowania wykorzystują jedynie ogólnie dostępne dane. Nie powinny natomiast ustalać cen transferowych na bazie danych objętych tajemnicą skarbową [por. Distaso, 2000, s. 51]. Nie mają prawa opublikować takich informacji, w tym również nie mogą przekazać ich podatnikowi. Podatnik nie mógłby sprawdzić czy są one autentyczne. Nie miał-

by możliwości obrony oraz pewności, że przeprowadzone przez organy skarbowe postępowanie było właściwe [Georgijew-Ciastoń, Gołaj, 2002, s. 14];

– służby skarbowe szacując dochód podatnika wykorzystują dane zebrane w innych postępowaniach podatkowych [Noel, 2000, s. 153]. Mogą również zażądać udostępnienia informacji od innych podmiotów. Przepisy powinny dokładnie określać zasady uzyskania takich materiałów [Arnau, 2000, s. 54–5; Pedersen, 2000, s. 101–105; De Wit, Smits, 2000, s. 145; w niektórych krajach uzyskanie danych od osób trzecich określone jest praktyką, a nie tylko przepisami – por. Burns, Turner, 2000, s. 98–100]. Ze względu na tajemnicę skarbową organy administracji skarbowej nie mają prawa ujawnić, od jakiego konkretnie podatnika uzyskały materiał dowodowy [por. Gołaj, Rzymkowska, 2003, s. 21; Eicker, 2000, s. 20]. Warto wskazać, że w przypadku niektórych państw przepisy pozwalają użyć informacji od innych podatników, nawet jeśli prowadzi to do ujawnienia źródła danych [Urtz, 2000, s. 43–45; Casley, Henshall, 2000, s. 25].

Zauważyć należy, że wytyczne OECD zalecają, aby nie wykorzystywać informacji pozyskanych w wyniku przeprowadzonych u innych podatników kontroli, jeżeli przedsiębiorca, którego stosowanie cen transferowych jest sprawdzane, nie może mieć udostępnionych takich danych [OECD, 2012, s. 118].

Wydaje się, że obecnie nie istnieje możliwość korzystania przez organy podatkowe z danych objętych tajemnicą skarbową. Zarazem jednak dla organów podatkowych pojawić się może problem związany z faktem, że bank może odmówić udzielenia informacji powołując się na tajemnicę bankową. Tym samym istnieć może realna trudność w pozyskiwaniu przez służby skarbowe odpowiednich danych potrzebnych do oceny czy warunki transakcji ustalonych przez powiązane podmioty odbiegają od warunków rynkowych.

W związku z zawieraniem transakcji pomiędzy podmiotami powiązаныmi może powstać obowiązek sporządzania dokumentacji podatkowej. Obowiązek sporządzania dokumentacji dotyczy transakcji danego rodzaju zawartych w danym roku podatkowym z jednym kontrahentem, których łączna wartość przekracza następujące określone w przepisach wielkości [Kośmider, 2000, s. 7]:

- 100 000 euro w przypadku transakcji nie przekraczających 20% wartości kapitału zakładowego lub akcyjnego podatnika,
- 30 000 euro w przypadku transakcji związanych ze świadczeniem usług, sprzedaży lub udostępnianiem wartości niematerialnych i prawnych,
- 50 000 euro w pozostałych przypadkach.

Polskie rozwiązania dotyczące zasad sporządzania dokumentacji nie są precyzyjne. Określają jedynie, iż dokumentacja powinna zawierać następujące informacje [*Ustawa z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych*, art. 9a]:

- funkcje, jakie spełniać będą podmioty uczestniczące w transakcji,
- wszystkie przewidywane koszty związane z transakcją oraz formę i termin zapłaty,

- metodę i sposób kalkulacji zysków oraz określenie ceny przedmiotu transakcji,
- strategię gospodarczą oraz inne działania w jej ramach, jeśli miały one wpływ na przyjętą wycenę,
- inne czynniki wpływające na wartość przedmiotu transakcji,
- oczekiwane przez podatnika korzyści związane z uzyskaniem świadczeń o charakterze materialnym.

Zdaniem organów podatkowych zawieranie umowy z *pool leaderem*, który należy do powiązanych jednostek skutkuje zobowiązaniem do sporządzenia dokumentacji podatkowej w zakresie cen transferowych [*Interpretacja indywidualna Dyrektora Izby Skarbowej w Warszawie z dnia 13 listopada 2012 r.*]. W dokumentacji dotyczącej umowy *cash pooling* należy podać informacje, które będą niezbędne do oceny, czy przedsiębiorca osiąga większe korzyści (lub przynajmniej porównywalne) niż gdyby lokował lub pożyczał środki od niepowiązanych podmiotów. W dokumentacji również należałoby zawrzeć dane dotyczące: wysokości oprocentowania sald ujemnych i dodatnich, wysokości prowizji, zasad płatności odsetek, kwestie związane z zabezpieczeniami oraz karami umownymi [Walter, Anders, 2007, s. 16].

Jednym z problemów, jaki może wystąpić w stosowaniu powyższych przepisów, może być ustalenie kwoty jaką należy uwzględnić przy sprawdzaniu czy nastąpiło przekroczenie progów wskazanych w przepisach. Jedną z możliwych interpretacji jest uwzględnienie jedynie wartości samych odsetek, jakie otrzymuje lub płaci uczestnik umowy oraz prowizji [Wyścielok, 2006, s. 209].

Innym sposobem jest ujęcie w limicie całkowitej wartości udzielonych lub otrzymanych pożyczek. Wydaje się, że drugie podejście jest właściwsze. Dotyczy bowiem faktycznie wartości transakcji, jaka jest zawierana. Przecież transakcja dotyczy przekazania środków finansowych lub ich otrzymania, gdy ich brakuje.

Zarazem organy podatkowe wskazują, że nie ma obowiązku sporządzania dokumentacji podatkowej w zakresie przelewów dokonywanych pomiędzy pozostałymi (poza *pool leaderem*) uczestnikami (nawet powiązanymi) umowy *cash pooling*. Według nich należy dokonać interpretacji pojęcia „transakcja”. Wskazują, że nie zostało ono zdefiniowane w przepisach prawa podatkowego ani cywilnego. Natomiast słownikowe rozumienie transakcji to „operacja handlowa dotycząca kupna lub sprzedaży towarów lub usług” lub „umowa handlowa na kupno lub sprzedaż towarów lub usług; też zawarcie takiej umowy”. Organy podatkowe stwierdzają, że w ramach umowy *cash pooling* nie można doszukać się przypadku kupna lub sprzedaży towarów bądź usług. Nie dochodzi zatem do zawierania transakcji pomiędzy nimi [*Interpretacja indywidualna Dyrektora Izby Skarbowej w Warszawie z dnia 21 lutego 2012 r.*].

4. PODSUMOWANIE

Zawarcie umowy *cash pooling* niesie za sobą określone konsekwencje podatkowe. W zakresie podatku od towarów i usług występuje wykonywanie przez *pool ledaera* czynności zwolnionych z opodatkowania. Jest to umowa, która nie podlega pod podatek od czynności cywilnoprawnych. Nie występują wątpliwości do interpretacji efektów podatkowych dla wyżej wskazanych podatków. Szczególne znaczenie dla *cash pooling* odgrywają przepisy w podatku dochodowym od osób prawnych. Pozwalają one na zaliczenie do kosztów podatkowych odsetek oraz opłat związanych z zawartą umową. Jednakże ich wartość może w pewnych sytuacjach zostać zakwestionowana. Taka sytuacja wystąpi, jeśli umowa jest zawarta pomiędzy podmiotami powiązаныmi oraz elementy umowy odbiegają od warunków rynkowych. Nie oznacza to od razu możliwości szacowania podstawy opodatkowania. Przeszkodą może być brak porównywalnych danych. Może to uniemożliwić organom skarbowym przeprowadzenie szacowania wartości kosztów lub przychodów.

Warto rozważyć zmiany przepisów w zakresie możliwości korzystania z danych innych podmiotów. Organy podatkowe mogłyby wykorzystać dane do szacowania podstawy opodatkowania bez konieczności ujawniania podmiotu z którego otrzymano informacje.

Jednakże może też wystąpić sytuacja, kiedy nie będzie możliwości zastosowania szacowania, gdy *pool leader* jest niezależnym podmiotem. Wówczas podatnik nie jest w stanie ustalić jakiemu podmiotowi zostały przekazane środki z jego rachunku. Jeżeli umowa nie zostanie sklasyfikowana jako zawarta pomiędzy powiązаныmi podmiotami, to nie powstanie obowiązek sporządzenia dokumentacji podatkowej. Zatem gdy poszczególne przedsiębiorstwa należące do grupy kapitałowej zawierają odrębnie umowy z bankiem, który nie jest powiązaną jednostką, następuje zmniejszenie ryzyka podatkowego. Takie transakcje nie zostaną uznane za zawierane przez powiązane jednostki.

BIBLIOGRAFIA

- Arнау P. M. G., 2000, *Spain: Confidentiality of Taxpayer Information*, „International Transfer Pricing Journal”, vol. 2.
- Burns T., Turner R., 2000, *Canada: Confidentiality of Taxpayer Information*, „International Transfer Pricing Journal”, vol. 3.
- Casley A., Henshall J., 2000, *United Kingdom: Confidentiality of Taxpayer Information*, „International Transfer Pricing Journal”, vol. 1.
- De Wit T., Smits K., 2000, *Belgium: Confidentiality of Taxpayer Information*, „International Transfer Pricing Journal”, vol. 4.
- Distaso M., 2000, *Italy: Confidentiality of Taxpayer Information*, „International Transfer Pricing Journal”, vol. 2.

- Drela M., Stangret-Smoczyńska A., 2010, *Wspólny rachunek bankowy (uwagi na tle projektowanych zmian)*, „Państwo i Prawo”, nr 6.
- Eicker K., 2000, *Germany: Confidentiality of Taxpayer Information*, „International Transfer Pricing Journal”, vol. 1.
- Georgijew-Ciastoń I., Gołaj R., 2002, *Dane utajnione dla celów kontroli cen transferowych – czy można się bronić przed ich użyciem?*, „Monitor Podatkowy”, nr 9.
- Gołaj R., Rzymkowska S., 2003, *Ceny transferowe a wymiar podatku dochodowego*, „Przegląd Podatkowy”, nr 6.
- Interpretacja indywidualna Dyrektora Izby Skarbowej w Bydgoszczy z dnia 11 stycznia 2012 r.* sygn. *I TPP/443-1396/11/KM* opublikowana w <http://interpretacje-podatkowe.org/cash-pooling/itpp-443-1396-11-km> [dostęp: 13.12.2012].
- Interpretacja indywidualna Dyrektora Izby Skarbowej w Warszawie z dnia 21 lutego 2012 r.* sygn. *IPPB5/423-1248/11-2/JC* opublikowana w <http://interpretacje-podatkowe.org/cash-pooling/ippb5-423-1248-11-2-jc> [dostęp: 13.12.2012].
- Interpretacja indywidualna Dyrektora Izby Skarbowej w Łodzi z dnia 11 maja 2012 r.* sygn. *I PTPB3/423-57/12-2/KJ* opublikowana w <http://www.vat.pl/interpretacje/cash-pooling-nie-po-woduje-obowiazku-prowadzenia-dokumentacji-transakcji-powiazanych-20120511-8378/> [dostęp: 12.12.2012].
- Interpretacja indywidualna Dyrektora Izby Skarbowej w Poznaniu z dnia 29 maja 2012 r.* sygn. *ILPP4/443-85/12-8/ISN* opublikowana w <http://interpretacje-podatkowe.org/cash-pooling/ilpp4-443-85-12-8-isn> [dostęp: 12.12.2012].
- Interpretacja indywidualna Dyrektora Izby Skarbowej w Poznaniu z dnia 19 czerwca 2012 r.* sygn. *ILPB2/436-73/12-2/MK* opublikowana w <http://interpretacje-podatkowe.org/cash-pooling/ilpb2-436-73-12-2-mk> [dostęp: 13.12.2012 r.].
- Interpretacja indywidualna Dyrektora Izby Skarbowej w Warszawie z dnia 15 października 2012 r.* sygn. *IPPP3/443-727/12-2/IG* opublikowana w <http://interpretacje-podatkowe.org/cash-pooling/ipp3-443-727-12-2-ig> [dostęp: 13.12.2012].
- Interpretacja indywidualna Dyrektora Izby Skarbowej w Warszawie z dnia 13 listopada 2012 r.* sygn. *IPPB5/423-813/12-4/JC* opublikowana w <http://interpretacje-podatkowe.org/cash-pooling/ippb5-423-813-12-4-jc> [dostęp: 13.12.2012].
- Jaeger H., 1987, *Die Bewertung von konzerninternen Lieferungen und Leistungen in der operativen Planung*, Phisica Verlag, Heidelberg.
- Kośmider A., 2000, *Szczególna dokumentacja podatkowa*, „Doradca Podatnika, Podatek dochodowy od osób prawnych”, nr 39.
- Noel Y., 2000, *Switzerland: Confidentiality of Taxpayer Information*, „International Transfer Pricing Journal”, vol. 4.
- OECD, 2012, *Wytyczne w sprawie cen transferowych dla przedsiębiorstw wielonarodowych oraz administracji podatkowych*, Lex a Wolters Kluwer business, Warszawa.
- Opalski A., 2012, *Transakcje między podmiotami powiązаныmi w prawie spółek*, „Przegląd Prawa Handlowego”, nr 11.
- O’Shaughnessy M., 2003, *Ceny transferowe*, C.H. Beck, Warszawa.
- Pedersen B., 2000, *Denmark: Confidentiality of Taxpayer Information*, „International Transfer Pricing Journal”, vol. 3.
- Srokosz W., 2012, *Bankowa obsługa budżetu jednostki samorządu terytorialnego*, „Finanse Komunalne”, nr 5.
- Urtz Ch., 2000, *Austria: Confidentiality of Taxpayer Information*, „International Transfer Pricing Journal”, vol. 3.
- Ustawa z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych*, tekst jednolity DzU 2011, nr 74, poz. 397 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług*, DzU 2011, nr 177, poz. 1054, ze zm.
- Walter A., Kramarczyk M., 2007, *Podatkowe aspekty umowy cash-pooling – wybrane zagadnienia praktyczne*, „Prawo i Podatki”, nr 8.

- Walter A., Anders S., 2007, *Podatkowe aspekty umowy cash-pooling*, „Prawo i Podatki”, nr 9.
- Witczak R., 2005, *Formy powiązań podatników wykorzystujących ceny transferowe do ucieczek przed podatkiem dochodowym*, Sanacja finansów publicznych w Polsce – aspekty ekonomiczne i prawne, Szczecin: „Uniwersytet Szczeciński”.
- Witczak R., 2010, *Czynniki wpływające na rodzaje cen transferowych stosowanych w przedsiębiorstwach*, [w:] *Innowacje na rynkach kapitałowych i w sektorze finansów publicznych*, „Acta Universitatis Lodziensis”, Folia Oeconomica 233, Uniwersytetu Łódzkiego, nr 233.
- Wiścielok J., 2006, *Ceny transferowe, powiązane przedsiębiorstwa, przeliczenie dochodów*, C.H. Beck, Warszawa.
- Wojtasik P., 2010, *Przelewy ze wspólnego rachunku mogą być korzystne*, „Rzeczpospolita”, 26 marca 2010 r.
- Wołkowicz P., 2007, *Prawnopodatkowe aspekty umowy cash pooling w Polsce*, „Kwartalnik Prawa Podatkowego”, nr 2.
- Zawal-Kubiak H., 2004, *Cash pooling skutki w podatku dochodowym*, „Przegląd podatkowy”, nr 2.
- Zwyretk M., 2006, *Cash pooling po polsku*, „Monitor podatkowy”, nr 8.
- Zdyb M., Wiśniewski M. K., 2012, *Zmiany w polsko-cyprijskiej umowie o unikaniu podwójnego opodatkowania*, „Przegląd Podatkowy”, nr 10.
- www.spolkigieldowe.bdo.pl/biuletyn/45/podatki/national-cash-pooling-konsekwencje-podatko-we.html.

Radosław Witczak

THE ESTIMATION OF TAX BASE IN CASE OF CASH POOLING

In the article the tax effects of cash pooling were presented. The scope and types of cash pooling contract were presented. The rules concerning the VAT and tax on civil law transactions and cash pooling were described.

The tax effects of cash pooling caused by corporate income tax were discussed. The areas of tax risk concerning the use of cash pooling in respect of transfer pricing were given. The possibility of tax assessment in case of cash pooling was discussed.